Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXI.138.2017
Rady Gminy w Imielnie
z dnia 24 marca 2017 roku

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA GMINY IMIELNO NA LATA 2017 – 2022

Imielno 2017

I. Wstęp

W celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszania jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym, tworzy się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Imielno na lata 2017 – 2022.

Program zawiera podstawy prawne podejmowanych działań, cel główny i cele szczegółowe, wymienia adresatów i realizatorów Programu, instytucje i organizacje współpracujące. Przedstawia również charakterystykę zjawiska przemocy w rodzinie, dostępne dane na temat przemocy w rodzinie na terenie Gminy Imielno.

Podstawową grupę społeczną pełniącą istotne funkcje stanowi rodzina. To ona określa cele i wartości, do których dążą dzieci, a także wywiera znaczący wpływ na zachowanie jednostek zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz rodziny. Do głównych zadań rodziny należy przekazywanie dziedzictwa kulturowego nowemu pokoleniu oraz wychowywanie tego pokolenia zgodnie z normami życia społecznego. Rodzina jako wspólnota rodziców, dzieci i krewnych, zbudowana na miłości, stanowi pierwsze i podstawowe miejsce doświadczania współżycia z ludźmi.

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowania postaw aspołecznych, grożących patologiami, w tym przemocą domową. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015r. poz. 1390) nakłada na samorządy gmin w tym obszarze następujące działania:

1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
2. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
4. Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Konieczność podejmowania działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika również z zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2016r. poz. 487).

Rodzina, która nie radzi sobie w sytuacjach kryzysowych, nie wypełnia swoich funkcji nosi miano rodziny dysfunkcyjnej. Jedną z krytycznych sytuacji wymagających natychmiastowej interwencji odpowiednich służb jest przemoc w rodzinie.

Nadrzędnym celem Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie jest ograniczenie na terenie Gminy Imielno skali problemu, jakim jest przemoc w rodzinie. Będzie on stanowił strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Imielno i będzie realizowany przez wszystkie instytucje i podmioty zobligowane do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Oczekuje się, że przyczyni się on do stworzenia zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ograniczenia zjawiska przemocy oraz poprawy kondycji rodzin mieszkających na terenie Gminy Imielno.

Niniejszy program skorelowany jest z Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Imielno

oraz Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

1. Pojęcie przemocy w rodzinie

Przemoc najczęściej kojarzy się z biciem, popychaniem, kopaniem, stosowaniem broni, czy też gwałtem. Przemocą jednak jest także poniżanie człowieka, ranienie jego uczuć, niszczenie jego poczucia własnej wartości, oczernianie go przed innymi, wyzywanie i rzucanie obelg, ograniczanie jego swobody w sposób przekraczający normy moralne i obyczajowe. Przemocą jest wszystko to, co czynione jest z myślą o zranieniu drugiego człowieka lub wyrządzeniu mu krzywdy. Przemoc może przybierać wiele form, może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątpienia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej.

Mimo, iż w relacjach międzyludzkich obecna była od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiło się niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Takiego, które w konsekwencji prowadzi do znacznych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń i zabójstw.

Aby lepiej rozpoznać zjawisko przemocy w rodzinie konieczne jest jego zdefiniowanie.

Przemoc w rodzinie, zwana także potocznie przemocą domową, zgodnie z treścią art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste (osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą".*

Przemoc w rodzinie charakteryzuje to, że:

- jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- siły są nierównomierne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, sprawca jest silniejszy, a ofiara słabsza,
- narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itp.),
- powoduje cierpienie i ból - sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody, a doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Na zjawisko przemocy w rodzinie można patrzeć z różnych punktów widzenia przyjmując perspektywę indywidualną, systemową lub społeczną. Perspektywa indywidualna to spojrzenie przez pryzmat osoby doświadczającej przemocy lub przez pryzmat sprawcy. Perspektywa systemowa to uzyskanie możliwych form wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc oraz opis metod wsparcia. Perspektywa społeczna to odbiór społeczny zjawiska przemocy w rodzinie, postaw członków lokalnej społeczności wobec aktów przemocy, prospołeczności obywateli, postawy i czynniki mogące sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać.

Innym podziałem jest również spojrzenie na przemoc w rodzinie z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Najczęściej stosowany artykuł 207 kodeksu karnego dotyczy znęcania się fizycznego lub psychicznego nad członkami rodziny i przewiduje karę pozbawienia wolności.

Perspektywa moralna pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego i jest złem moralnym. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania.

Psychologiczne spojrzenie na przemoc domową zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą o ofiarą. Psychologiczne rozumienie przemocy odgrywa podstawowa rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwalaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu.

Z perspektywy społecznej widać czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych.

2. Rodzaje i typy przemocy

a) **przemoc fizyczna** – nazywana również gorącą, to każde agresywne zachowanie polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń czy zasinień itp.

b) **przemoc psychiczna** – nazywana również zimną, to umyślne agresywne działania, wykorzystujące nie tyle siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące u ofiar zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby, obniżanie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lekowych i nerwicowych. Zachowania sprawcy mają na ogół charakter poniżający lub budzące poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie (m.in. wyśmiewanie, wyzwiska, poniżanie, upokarzanie, zawstydzenie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, stosowanie gróźb, szantażowanie).

c) **przemoc seksualna** – wymuszanie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych przez ofiarę praktyk seksualnych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy (sprawca, który zmusza ofiarę do stosunku, może zostać skazany za gwałt).

d) **przemoc ekonomiczna** – przejawia się w uniemożliwianiu dostępu do rodzinnych środków finansowych, prowadzi do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspokojenie podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do ich zaciągania wbrew woli współmałżonka).

e) **zaniedbanie** – stan ciągłego niezaspakajania podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych osób zależnych.

Wszystkie wymienione formy przemocy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna mogą się przenikać, ale każda z nich może też występować osobno. Osobami doświadczającymi przemocy domowej najczęściej są kobiety, dzieci, osoby starsze lub niepełnosprawne, ale bywają też nimi mężczyźni.

3. Fazy cyklu przemocy

Dla zrozumienia, dlaczego tak trudno osobom doznającym przemocy zmienić swoją sytuację ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą. Zdecydowana większość ofiar nie doświadcza przemocy w sposób ciągły. Przemoc ma bowiem cykliczny charakter. Obecność tych cykli lepiej wyjaśnia proces wiktymizacji osób doznających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności.

W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

a) **faza narastania napięcia** (inaczej tworzenia i budowania napięcia) to pierwsza faza cyklu.
b) **faza gwałtownej przemocy** (inaczej wybuchu, incydentów bicia) to druga faza; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem ofiary (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji).
c) **faza „miodowego miesiąca"** (inaczej uspokojenia i miłości) to trzecia faza, w czasie której sprawca między innymi często obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się, jakby przemoc nigdy nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i rozpoczyna się znowu faza narastania napięcia.

Faza „miodowego miesiąca" zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą ta faza związane jest z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta.

Jeśli już raz doszło do użycia przemocy, będzie się ona powtarzać, dopóki nie będzie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

4. Rola stereotypów i przekonań

Wiele społeczeństw czy środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym przyzwolenie na jej istnienie. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości społecznej stereotypów i przekonań, które głęboko zapuszczają korzenie i fałszują rzeczywistość. Przyjmowanie ich następuje ze szczególną łatwością wtedy, gdy nie napotykają żadnych przeciwstawnych sądów. Zniewalający wpływ ich powszechności pochodzi także z sugestywnej mocy powtarzania, szczególnie, gdy nie tylko słuchamy powtórzeń całego środowiska, ale i sami powtarzamy. Uwalnianie się od stereotypów utrudnione jest przez fakt, że fałszywe założenia są często przekonaniami charakterystycznymi dla całego środowiska lub danej epoki. Obejmują one różnorodne obszary codziennego życia, m. in. podział ról w domu, przywileje związane z płcią itp. Osobom żyjącym w środowisku, gdzie panuje przyzwolenie na wyzwiska i bicie jest o wiele trudniej przeciwstawić się takiemu traktowaniu niż tym, których otoczenie takich zachowań nie aprobuje.

Z punktu widzenia problemu przemocy za najgroźniejsze uważa się stereotypy:

1. *usprawiedliwiające przemoc* np. „jak chłop baby nie bije, to jej wątroba gnije", „jak się ciebie nie będą bać, to się będą z ciebie śmiać", „tyłek nie szklanka...", „mnie też bili i wyrosłem na porządnego człowieka";
2. *przenoszące odpowiedzialność za przemoc na ofiarę* np. „widział gały co brały", „sama sobie winna", „kobieta odpowiada za ognisko domowe";
3. *przekonania izolujące ofiary* np. „nie mów nikomu co się dzieje w domu".

5. Zasady pomocy

Pomoc osobom doznającym przemocy rozumiana jest jako wspieranie zmian życiowych w kierunku „stawania na własnych nogach", w tempie określanym jako posuwanie się małymi krokami z poszanowaniem dla tendencji przeciwstawnych, opóźniających zmianę.

W pierwszej fazie kontaktu z osobami doznającymi przemocy aktualnie rozgrywającej się, formuła poradnictwa ma zasadniczo poważniejsze zastosowanie niż formuła psychoterapii. By móc rozpocząć terapię najpierw należy zatrzymać przemoc i dodać konstruktywnej mocy ofierze. Jeżeli pomagamy osobie, która dzisiaj doznaje przemocy, to zajmujemy się przede wszystkim teraźniejszością, a nie przeszłością. Osobie pokrzywdzonej najpierw trzeba pomóc bronić się, wycofywać albo bezpośrednio zatrzymać przemoc i dopiero wtedy, gdy ona ustanie można zająć się śladami krzywd z przeszłości. Najważniejsze zasady, którymi powinniśmy kierować się w procesie pomagania, pamiętając, że nie ma żadnego usprawiedliwienia dla stosowania przemocy, to:

a) bezpieczeństwo osoby doznającej przemocy,
b) autonomia osoby doznającej przemocy,
c) odpowiedzialność osoby stosującej przemoc.

Ponieważ przemoc może spowodować poważne obrażenia, a nawet śmierć, istotne jest oszacowanie potencjalnego zagrożenia wystąpienia groźnych dla życia zachowań przeciwko sobie lub innym ze strony sprawcy, ofiary lub dzieci. Ocena potencjalnego zagrożenia życia powinna być przeprowadzana za każdym razem, gdy rozpoznamy występowanie przemocy domowej. Odpowiedzi twierdzące dotyczące czynników ryzyka powinny być wystarczającym powodem, by jak najszybciej pomóc osobie doznającej przemocy w opracowaniu planu bezpieczeństwa.

Najczęściej podejmowane oddziaływania zewnętrzne pomocy ofiarom to:

- interwencja,
- schronienie,
- informacja,
- edukacja,
- specjalistyczne poradnictwo,
- wsparcie emocjonalne,
- psychoterapia,
- pomoc socjalna dająca sytuacyjne oparcie dla dalszych działań.

III. Procedura „Niebieskiej Karty" jako przykład łączenia kompetencji różnych służb

„Niebieska Karta" to procedura interwencji wobec przemocy w rodzinie, która składa się z odpowiedniej dokumentacji i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Obowiązuje ona w policji od 1998 roku, w pomocy społecznej od 2004 roku. Jest zalecana także do stosowania przez gminne komisje rozwiazywania problemów alkoholowych w przypadku, gdy w rodzinie występuje również problem alkoholowy.

Głównym celem „Niebieskich Kart" jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale też tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną. Podstawą skuteczności procedury i oferowanej pomocy jest współpraca przedstawicieli różnych służb na rzecz osób doznających i stosujących przemoc w rodzinie. Rozpoznanie przemocy i wypełnienie „Niebieskiej Karty" przez policjanta czy pracownika socjalnego to początek

procesu pomagania. Każda w tych służb ma w swoich ustawowych zapisach możliwość i obowiązek korzystania z pomocy innych osób, instytucji i organizacji, a także podejmowania współpracy, gdy zostanie o to poproszona. W przypadku przemocy w rodzinie działania indywidualne nie przynoszą pożądanych efektów.

Dokumentacja „Niebieskiej Karty" dla poszczególnych służb różni się, choć założenia i cele procedury są wspólne. Różnice wynikają z tego, że każda z w/w wymienionych instytucji ma określone kompetencje i możliwości. Zbiera informacje dostosowane do specyfiki pomocy, jakiej może udzielić. Po zebraniu informacji, ustalany jest plan działania, a kolejnym krokiem jest włączenie do procesu pomagania przedstawicieli innych służb.

IV. Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych, również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ofiary, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, są nimi najczęściej dzieci.

1. Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe:
   - poważne obrażenia ciała,
   - wzrost części objawów związanych ze stresem (bóle głowy, żołądka, pleców),
   - przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój,
   - niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji,
   - zmienność nastrojów, decyzji,
   - lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena,
   - kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją,
   - zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy.
2. Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci:
   - obrażenia cielesne,
   - życie w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia,
   - brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności środowiska wychowawczego,
   - liczne schorzenia psychosomatyczne,
   - maltretowanie psychiczne, które może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami).

Warto podkreślić, że konsekwencje stosowania przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta lub w jego dorosłym życiu. Skutki przemocy w dorosłym życiu objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego (tj. trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w przestępstwach, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, sięganie po narkotyki itp.).

Zachowania przemocowe są niejednokrotnie dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety.

3. Społeczne konsekwencje doświadczania przemocy:
   - przemoc domowa jako siła niszcząca cały system rodziny niesie za sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu.
   - niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwala się, niosąc konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

V. Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie

Przemoc domowa jest przestępstwem. Podstawowym przepisem prawa karnego, związanym z zagadnieniem przemocy w rodzinie jest art. 207 kodeksu karnego – przestępstwo znęcania. Przewiduje on karę za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą, małoletnią, nieporadną, zależną.

Znęcanie jest kategorią zbiorczą, może obejmować szereg zachowań, które rozpatrywane osobno będą stanowić inne przestępstwa np. uszkodzenie ciała, groźby karalne. Aby przyjąć, że doszło do znęcania w rozumieniu prawa karnego, konieczny jest jakiś czas trwania, albo wyjątkowo, gdy przemoc ma charakter szczególnie dotkliwy lub intensywny, można ją zakwalifikować jako znęcanie, nawet, jeżeli trwa bardzo krótko, np. jeden dzień. Jeżeli zachowanie będące przemocą, nie zostanie uznane za znęcanie się np. z uwagi na brak długotrwałości, może być ścigane osobno, jako inne przestępstwo. Nie ma przestępstwa znęcania, gdy dwie osoby znęcają się wzajemnie nad sobą.

Obok znęcania w rodzinie dochodzi także do innych określonych prawem przestępstw takich jak m. in.:

a) uszkodzenie ciała (art. 156 k.k. lub art. 157 § 1 k.k.) i naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.),
b) pozostawienie osoby, co do której istnieje obowiązek sprawowania opieki, w sytuacji bezpośredniego niebezpieczeństwa utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 160 § 2 k.k.),
c) zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 § 1 k.k.),
d) zgwałcenie (art. 197 k.k.) oraz nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k.),
e) doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub poddania czy wykonania innej czynności seksualnej lub utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 200 k.k.),
f) rozpijanie małoletniego w drodze dostarczania napoju alkoholowego, ułatwiania lub nakłaniania do spożycia takiego napoju (art. 208 k.k.),
g) uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.),
h) porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej pod względem psychicznym lub fizycznym (art. 210 k.k.),
i) zniewaga (art. 216 § 1 k.k.),
j) kradzież na szkodę osoby najbliższej (art. 278 § 4 k.k.) lub kradzież z włamaniem (art. 279 k.k.),
k) przywłaszczenie (art. 284 k.k.) lub niszczenie mienia (art. 288 k.k.).

Od 2005 roku funkcjonuje ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc. Ustawa zobowiązuje osoby, które w związku z wykonywaniem swoich zadań służbowych powzięły podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie, do niezwłocznego zawiadomienia o tym policji lub prokuratury. Ustawa ta umożliwia również stosowanie, w toku postępowania wobec osób podejrzanych, specyficznych środków ograniczających możliwość ich kontaktu z pokrzywdzonymi.

VI. Część diagnostyczna

Skala rozmiaru problemu przemocy w rodzinie jest bardzo trudna do ustalenia, ze względu na drażliwość problemu i towarzyszące temu zjawisku tabu. Ofiary przemocy nie zawsze chcą zdradzać sprawy, które uznają za wstydliwe, uważając, że nie należy publicznie „prać brudów". W konsekwencji większość przypadków przemocy nadal nie jest ujawniona. Zjawisko to przez wiele lat było marginalizowane, a podejmowane działania miały jedynie na celu odizolowanie ofiary od sprawcy. Istnieje zatem potrzeba podejmowania kompleksowych działań skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie, jak również do osób stosujących przemoc.

W okresie zmian społecznych w rodzinie uaktywniły się i pojawiły z większą częstotliwością wewnątrzrodzinne relacje oparte na przymusie oraz obiektywne tendencje doprowadzające do rozpadu rodziny. Zmiany społeczne spowodowały również kryzys wartości i zasad w funkcjonowaniu rodziny. Ewolucja norm i obyczajów wpłynęła na pojawienie się destrukcyjnych zachowań w rodzinie.

Uzależnienie ekonomiczne od partnerów życiowych spowodowało zaostrzenie relacji opartych na przymusie. Doprowadziło to do pojawienia się sytuacji konfliktowych w rodzinie oraz zmian w relacjach partnerskich. Przymus ekonomiczny prowadzi do pozostawania ofiar przemocy w związkach dla nich trudnych. Powoduje to nie tylko ich cierpienie, ale także utrwalanie poczucia bezradności i braku jakichkolwiek perspektyw.

Kryzys rodzin, w których pojawiła się przemoc, w dużej części dotyczy 40- i 50-latków. Na tej podstawie można przypuszczać, że związki młodych par w większym stopniu oparte są na partnerstwie, a relacje przymusu pojawiają się rzadziej niż w pokoleniu ich rodziców.

Od problemu przemocy nie są wolne również rodziny zamieszkujące Gminę Imielno. Diagnozę problemu sporządzono na podstawie informacji z Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Imielnie, placówek oświatowych z terenu Gminy Imielno oraz posiadanych danych własnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Imielnie i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Imielnie. Oszacowanie zjawiska przemocy możliwe jest między innymi dzięki procedurze „Niebieskiej Karty".

Tabela 1. Liczba założonych „Niebieskich Kart"

Podmiot sporządzający „Niebieską Kartę"	**rok**		
	2014	**2015**	**2016**
policja	37	21	17
pracownicy socjalni	2	5	5
oświata	0	0	0
służba zdrowia	0	0	0
razem	**39**	**26**	**22**

Analizując powyższe dane można zauważyć spadek liczby zakładanych „Niebieskich Kart". Najwięcej „Niebieskich Kart" w dalszym ciągu zakłada policja, najczęściej zakładane są w trakcie interwencji policji w związku z przemocą w rodzinie. Również pracownicy socjalni po uzyskaniu informacji, iż w rodzinie może dochodzić do aktów przemocy wypełniają formularze „Niebieskich Kart", na podstawie których jest wszczynana procedura. W ciągu ostatnich trzech lat pracownicy oświaty i pracownicy służby zdrowia nie zakładali „Niebieskich Kart".

Tabela 2. Liczba ofiar przemocy w rodzinie z podziałem na płeć

Ofiary przemocy w rodzinie	**rok**		
	2014	**2015**	**2016**
kobiety	35	24	21
mężczyźni	4	2	1
razem	**39**	**26**	**22**

W zdecydowanej większości ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety, jednak zdarza się, że ofiarą przemocy w rodzinie jest mężczyzna – dotyczy to relacji między rodzeństwem lub relacji syn - ojciec. Przedstawione dane zebrane są z „Niebieskich Kart", które wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego. W żadnej z nich ofiarą przemocy w rodzinie nie było wskazane dziecko, jednak w rodzinach, gdzie są dzieci, są one mimowolnymi świadkami aktów przemocy.

Tabela 3. Liczba sprawców przemocy w rodzinie z podziałem na płeć

Sprawcy przemocy w rodzinie	**rok**		
	2014	**2015**	**2016**
kobiety	1	2	0
mężczyźni	38	24	22
razem	**39**	**26**	**22**

Analogicznie do informacji podanych powyżej – w zdecydowanej większości sprawcami przemocy w rodzinie są mężczyźni. Sytuacje, kiedy sprawcami przemocy są kobiety zdarzają się sporadyczne.

W sytuacjach, gdy przemoc w rodzinie ma charakter nasilający się, bądź interwencje w związku z występowaniem przemocy powtarzają się, pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej składali do Prokuratury Rejonowej zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa w trybie art. 207 kodeksu karnego. Ilość złożonych zawiadomień przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Ilość złożonych zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa w trybie art. 207 kodeksu karnego

Ilość złożonych zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa w trybie art. 207 kodeksu karnego		
rok		
2014	**2015**	**2016**
4	6	2

Terapeuci przyjmujący w Rodzinnym Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym do Spraw Uzależnień i Przemocy udzielają porad dla osób uzależnionych, współuzależnionych, sprawców i ofiar przemocy w rodzinie. Poszczególne osoby korzystają z pomocy terapeutów systematycznie. Zdarza się jednak tak, iż niektórzy przychodzą do Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego do Spraw Uzależnień i Przemocy sporadycznie, bądź też, mimo motywowania, wcale nie chcą skorzystać z tej formy pomocy. Ilość udzielonych konsultacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Ilość udzielonych konsultacji w Rodzinnym Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym do Spraw Uzależnień i Przemocy

Ilość udzielonych porad w Rodzinnym Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym do Spraw Uzależnień i Przemocy		
rok		
2014	**2015**	**2016**
163	177	186

Powyższe dane wskazują, iż korzystanie z pomocy i porad utrzymuje się na podobnym poziomie na przestrzeni ostatnich trzech lat. Funkcjonowanie Rodzinnego Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego do Spraw Uzależnień i Przemocy jest jak najbardziej wskazane i odgrywa ważną rolę w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomocy ofiarom przemocy domowej.

VII. Zadania służb powołanych do niesienia pomocy ofiarom przemocy w rodzinie

Pomoc z zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie maja obowiązek świadczyć: gmina, policja, prokuratura, pomoc społeczna, służba zdrowia, szkoły oraz organizacje pozarządowe.

1. Gmina

Obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w rodzinie z problemem alkoholowym, spoczywa także na samorządach lokalnych. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, do zadań własnych gminy należy m. in. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. Udostępnianie rodzinom, w których występuje przemoc, pomocy psychospołecznej i prawnej, poprzez:

a) tworzenie i prowadzenie:
   - punktu informacyjno – konsultacyjnego
   - telefonu zaufania
   - programów środowiskowych
b) inicjowanie powstawania i wspieranie:
   - organizacji społecznych pomagających ofiarom przemocy domowej
   - grup wsparcia dla ofiar przemocy domowej
c) powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego
   - organizowanie szkoleń dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz osób i instytucji współpracujących z Zespołem Interdyscyplinarnym.

2. Policja

Do podstawowych zadań policji należy m. in.:

a) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
b) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi,
c) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Działania chroniące ofiary przemocy domowej podejmowane przez policję zgodnie z obowiązującym prawem:

- interwencja,
- sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia (notatka urzędowa),
- zatrzymanie sprawców przemocy domowej stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia,
- wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,
- zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa,
- podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy,
- udzielenie informacji ofiarom o możliwości uzyskania pomocy.

Policja jest instytucją, która może interweniować przez całą dobę, dlatego też interwencja taka powinna wprowadzić w rodzinie istotne zmiany, przede wszystkim ujawnienie przemocy, przerwanie izolacji rodziny, wyrównanie dysproporcji sił pomiędzy sprawcą a ofiarą oraz umożliwienie ofiarom uzyskania ciągłego wsparcia przedstawicieli różnych służb. Ogromną rolę w walce z przemocą odgrywają dzielnicowi, którzy jako pierwsi mają kontakt z pokrzywdzonymi, przyjmują zawiadomienia o przestępstwie, pouczają o przysługujących ofierze prawach, informują o placówkach niosących pomoc pokrzywdzonym, tj. schroniskach, placówkach psychologiczno – pedagogicznych.

3. Prokuratura

Osoby poszkodowane na skutek przemocy domowej, a także świadkowie mogą złożyć w prokuraturze, bądź na policji zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, ściganego w trybie publiczno – skargowym lub wniosek o ściganie przestępstwa (dotyczy to przestępstw ściganych na wniosek osoby poszkodowanej). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo, prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek:

- wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie, czy faktycznie popełniono przestępstwo,
- wyjaśnienia okoliczności czynu,
- zebrania i zabezpieczenia dowodów,
- ujęcia sprawcy,
- w uzasadnionym przypadku zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy w postaci dozoru policyjnego,
- tymczasowego aresztowania.

4. Pomoc społeczna

Celem działania pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Pomocy społecznej udziela się w przypadku m. in. ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Każda z tych sytuacji może sprzyjać występowaniu przemocy lub z niej wynikać. Pracownik socjalny w ramach swoich obowiązków powinien:

a) przeprowadzić wywiad środowiskowy, umożliwiający diagnozę sytuacji,
b) przygotować plan pomocy,
c) w przypadku stwierdzenia przemocy, skierować do odpowiednich instytucji zajmujących się przemocą, umieścić w schronisku oraz za zgodą osoby poszkodowanej zwrócić się do policji o pomoc,

d) prowadzić „Niebieską Kartę".

5. Służba zdrowia

Głównym zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta. Zjawisko przemocy domowej kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi, ponieważ bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego i zawsze występują poważne uszkodzenia zdrowia psychicznego. W dziedzinie pomocy ofiarom przemocy domowej, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenie pomocy medycznej, istotne jest:

a) rozpoznanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy, szczególnie, gdy ofiary bądź świadkowie próbują to ukryć,
b) umiejętność przeprowadzenia rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,
c) poinformowanie ofiar o możliwościach szukania pomocy,
d) wystawienie na prośbę poszkodowanych zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach,
e) poinformowanie ofiar o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji,
f) w przypadku stwierdzenia takiej konieczności lub na prośbę poszkodowanych powiadomienie innych służb np. pomocy społecznej, policji, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
g) w przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejrzanych oparzeń, wykorzystania seksualnego, powiadomienie organów ścigania.

6. Szkoły

Pracownicy szkoły są grupą, która w odróżnieniu od innych, ma bardzo częsty kontakt z dziećmi i młodzieżą. To im najłatwiej rozpoznać, że w przypadku danego dziecka dzieje się coś niepożądanego i to oni mogą najskuteczniej ustalić przyczyny niepokojących zjawisk, zachowań itp. Nie do przecenienia pozostaje fakt, że znają oni osobiście swoich uczniów i ich rodziców oraz mają pewną wiedzę na temat ich warunków życiowych i towarzystwa, w którym się obracają. W przypadku wystąpienia budzących niepokój zachowań, są w stanie zobaczyć je w konkretnym kontekście. Łatwiej im także nawiązać kontakt z dzieckiem i zdobyć jego zaufanie, niż np. anonimowemu pracownikowi pomocy społecznej.

Nauczyciel, wychowawca, pedagog, dyrektor szkoły podejrzewając, że dziecko jest ofiarą, bądź świadkiem przemocy mają obowiązek:

- sporządzić jak najpełniejszą dokumentację spostrzeżeń,
- nawiązać współpracę z instytucjami pomocowymi w celu poszerzenia wiedzy na temat sytuacji dziecka,
- współuczestniczyć w tworzeniu planu pomocy dziecku i jego rodzinie w sytuacji stwierdzenia przemocy,
- powiadomić sąd rodzinny lub prokuraturę rejonową o sytuacji dziecka,
- wspierać dziecko oraz jego rodzinę podczas realizowania planu pomocy,
- monitorowania prawidłowości i skuteczności oddziaływań pomocowych,
- udział w pracach zespołu Interdyscyplinarnego i grupach roboczych.

7. Organizacje pozarządowe

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie, w przychodni, poradni, szkole, komisariacie policji, itp. Organizacje pozarządowe to są głównie stowarzyszenia, fundacje, kluby. W zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej organizują:

- telefony zaufania, punkty informacyjno – konsultacyjne, ośrodki pomocy, schroniska, świetlice dla dzieci.

W ramach swojej działalności oferują m. in.:

- pomoc psychologiczną, w grupie i w kontakcie indywidualnym,
- pomoc prawna, w tym pisanie pozwów, wniosków,
- pomoc socjalną,
- grupy wsparcia,
- grupy samopomocowe,
- pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci,
- udział w interwencjach,
- pilotowanie konkretnych przypadków,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych.

VIII. Współpraca służb i instytucji

Ofiary przemocy domowej potrzebują zwykle pomocy psychologicznej, prawnej, materialnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia w różnych formach. Niezmiernie istotna jest współpraca i przepływ informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, a co za tym idzie tworzenie koalicji lokalnych. Czynniki sprzyjające podniesieniu skuteczności pomocy ofiarom przemocy domowej świadczonej przez różne służby:

- tworzenie zespołów pomocowych składających się z przedstawicieli różnych instytucji, np. policjant, pracownik socjalny, lekarz, pedagog,
- znajomość miejsc, osób, możliwości udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- przekazywanie i zbieranie informacji od poszczególnych osób i instytucji pomagających rodzinom,
- konsekwentne egzekwowanie świadczeń wynikających z zadań i kompetencji poszczególnych instytucji,
- podnoszenie kwalifikacji pracowników w dziedzinie zjawiska przemocy domowej oraz sposobów skutecznej interwencji i możliwości pomocy,
- odpowiednia dokumentacja poszczególnych przypadków, form udzielania pomocy i efektów. Odpowiednio prowadzona dokumentacja jest niezwykle pomocna w ewentualnym postępowaniu karnym przeciwko sprawcy.

IX. Adresaci programu

1. Ofiary przemocy w rodzinie (dzieci, współmałżonkowie, partnerzy, osoby starsze, niepełnosprawne),
2. Sprawcy przemocy w rodzinie,
3. Przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy,
4. Społeczność lokalna – mieszkańcy Gminy Imielno.

X. Zasady postępowania interwencyjnego w sytuacji występowania zjawiska przemocy w rodzinie

1. Przyjęcie zgłoszenia o stosowaniu przemocy w rodzinie

Zarówno osoba dokonująca interwencji na miejscu zdarzenia, jak i osoba, która otrzymuje zgłoszenie telefoniczne w rozmowie z pokrzywdzona osobą, powinna wykazać się profesjonalizmem i stosować poniższe podstawowe zasady:

a) rozmowa powinna być prowadzona spokojnym tonem,
b) każde z ujawnionych przez osobę zgłaszającą zachowanie należy przyjąć ze zrozumieniem i należytą uwagą (osoba zgłaszająca przemoc w rodzinie może wykazywać wzburzenie, nerwowość, ruchliwość lub też otępienie, emocjonalną obojętność, bierność),
c) osoba podejmująca interwencję powinna stworzyć atmosferę bezpieczeństwa i akceptacji,
d) należy powiedzieć osobie (w sytuacji, gdy zgłaszającą jest osoba doznająca przemocy), że zdarzenie, o którym opowiada jest przemocą, należy uznać je za poważny problem i poinformować osobę, że przemoc jest przestępstwem,
e) w rozmowie z osobą pokrzywdzoną należy podkreślić fakt, że nikt nie ma prawa krzywdzić innych stosując wobec nich przemoc i że żadne zachowanie nie usprawiedliwia działań sprawcy,
f) należy zapewnić osobę doświadczającą przemocy, że nie jest winna przemocy, że całą odpowiedzialność ponosi osoba stosująca przemoc,
g) należy poinformować osobę doświadczającą przemocy w rodzinie, że prawo stoi po jej stronie i że może się bronić, a także wskazać jej możliwość korzystania z przysługujących praw i zaplecza pomocowego, w tym pomocy specjalistów oraz instytucji zapewniających bezpieczeństwo. Udzielić ofierze informacji o działalności Rodzinnego Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego do Spraw Uzależnień i Przemocy, znajdującego się w gminnej infrastrukturze pomocowej. Dzięki profesjonalnej kadrze z wieloletnim doświadczeniem świadczona pomoc nie zawęża się jedynie do działalności informacyjnej. Obejmuje motywowanie osoby doświadczającej przemocy do złożenia doniesienia o przestępstwie, przywrócenia jej poczucia sprawczości, przygotowanie do przesłuchań na poziomie policji, prokuratury i sądu, kontakt ze sprawcą, porządkowanie innych sfer z uwzględnieniem aspektów prawnych, itp.

Elementy pracy zawierają: wsparcie psychologiczne, interwencję, poradę, informację, edukację, towarzyszenie, budowanie sojuszy, planowanie pogłębionych dalszych działań.

Prowadzący interwencję przez cały czas trwania postępowania interwencyjnego musi dbać przede wszystkim o bezpieczeństwo osoby pokrzywdzonej. Celem podejmowanej interwencji jest bowiem powstrzymanie przemocy domowej i zapewnienie bezpieczeństwa osobie czy też rodzinie, wobec której jest stosowana przemoc.

Należy poinformować osobę, wobec której stosowana jest przemoc, iż kolejnym etapem będzie zorganizowanie z udziałem osoby pokrzywdzonej spotkania ze specjalistami z Zespołu Interdyscyplinarnego w ramach grup roboczych, którego celem będzie opracowanie i wdrożenie we współpracy z nią kompleksowego planu pomocy. Większość ustaleń grupy roboczej dotyczących planu pomocy powinna być konsultowana z osobą doświadczającą przemocy w rodzinie.

2. Działania interwencyjne podejmowane w ramach procedury „Niebieskiej karty"

Niezależnie od tego, czy wszczynającym procedurę „Niebieskiej Karty" jest funkcjonariusz policji, pracownik socjalny, pracownik służby zdrowia, pracownik oświaty czy też przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zobowiązany jest do:

a) wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A" przez w/w przedstawicieli w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.
b) w przypadku braku możliwości wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A" z uwagi na nieobecność osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie lub ze względu na zagrożenie jej życia lub zdrowia, wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A" następuje niezwłocznie po nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z tą osobą lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej jej wypełnienie.
c) w przypadku, gdy nawiązanie bezpośredniego kontaktu z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jest niewykonalne, wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A" następuje bez udziału tej osoby.
d) wszczynający procedurę podejmuje działania interwencyjne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Rozmawia z osobą, co do której istnieje podejrzenie, ze jest dotknięta przemocą w rodzinie. Rozmowę przeprowadza się w warunkach zapewniających bezpieczeństwo, gwarantujących swobodę wypowiedzi oraz poszanowanie jej godności.
e) w przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec dziecka, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, zwane dalej „działaniami", przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub opiekuna faktycznego.
f) jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej.

3. Zasady postępowania w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia osoby doznającej przemocy

Na mocy Uchwały Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 roku uchwalono obowiązujący do 2020 roku Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Program ten obliguje wojewodów m. in. do *ewidencjonowania istniejącej w województwie infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie* oraz przesyłania w/w baz danych m. in. do organów samorządu terytorialnego. W związku z powyższym samorząd terytorialny posiada aktualne bazy i rejestry opracowane dla regionu świętokrzyskiego.

W przypadku stwierdzenia zagrożenia zdrowia bądź życia osoby doznającej przemocy, należy nawiązać współpracę z jednostką specjalistycznego poradnictwa funkcjonującą najbliżej miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy w rodzinie, np. Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej przy Centrum Administracyjnym Placówek dla Dzieci i Młodzieży w Nagłowicach ul. Kacpra Walewskiego 6 (OIK), Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Kielcach, ul. 1-go maja 196 (SOW) czy Centrum Interwencji Kryzysowej w Kielcach ul. Urzędnicza 7b (CIK). OIK w Nagłowicach zapewnia schronienie dla osób doznających przemocy w rodzinie siedem dni w tygodniu przez całą dobę. Pracownicy

świadczący pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą pełnią tygodniowe dyżury (dostępni 24 godziny na dobę). SOW w Kielcach dysponuje całodobowym hostelem dla ofiar przemocy domowej znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Z pomocy w SOW mogą korzystać osoby dorosłe oraz dzieci i młodzież. Nie obowiązuje rejonizacja, nie jest wymagane skierowanie, przyjmowane są osoby z terenu całej Polski. Osoby w sytuacji kryzysowej przyjmowane są natychmiast. CIK w Kielcach prowadzi poradnictwo psychologiczne i prawne, a także terapię psycho-edukacyjną dla osób doznających przemocy, sprawców przemocy i osób współuzależnionych. Zapewnia również całodobowe schronienie w Hostelu dla kobiet oraz kobiet z dziećmi.

Do obowiązków osoby interweniującej należy ustalenie miejsca schronienia osobom dotkniętym przemocą.

Na terenie Gminy Imielno nie funkcjonują tego typu placówki. Decyzja o umieszczeniu osoby doznającej przemocy nastąpi po wcześniejszym rozeznaniu i przeanalizowaniu źródeł oparcia w środowisku życia i funkcjonowania osoby, np. rodzina pierwotna, rodzina dalsza itp.

a) Gmina będzie partycypować w kosztach za pobyt w Ośrodku Interwencji Kryzysowej, Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia, Centrum Interwencji Kryzysowej lub innej placówce osoby objętej pomocą,
b) pobyt skierowanych osób do placówki będzie monitorowany,
c) w trakcie pobytu w stacjonarnej instytucji pomocowej (OIK, SOW, CIK) będzie opracowywany indywidualny plan pomocy z uwzględnieniem szkoły, ośrodka pomocy społecznej, policji czy też organizacji pozarządowych, głównie w oparciu o źródła wsparcia w społeczności lokalnej,
d) w okresie, kiedy osoba przebywa w placówce, będą podjęte działania w środowisku, aby doprowadzić do minimalizacji czynników występowania przemocy, tj. Zespół Interdyscyplinarny czy też członkowie grup roboczych zobowiążą sprawcę do pracy korekcyjnej w Rodzinnym Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym do Spraw Uzależnień i Przemocy w Imielnie, bądź - po wcześniejszym ustaleniu z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie - do podjęcia przez sprawcę działań korekcyjno – terapeutycznych w powiatowym programie dla sprawców przemocy. Jeżeli aktom przemocy towarzyszy uzależnienie od alkoholu, zostanie złożony wniosek o leczenie odwykowe do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Imielnie. Zostanie powołana grupa robocza, która podejmie pracę z rodziną zgodnie z zadaniami ustawowymi.
e) Zespół Interdyscyplinarny lub członkowie grupy roboczej dokonają oceny warunków środowiskowych umożliwiających powrót osoby umieszczonej w placówce.

XI. Mocne strony Gminy Imielno w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

1. Wysoka świadomość co do rangi problemu przemocy wśród służb zajmujących się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologią,
2. Kadra zawodowa systematycznie podnosi swoje kwalifikacje poprzez uczestniczenie w szkoleniach, konferencjach oraz posiada długoletnie doświadczenie zawodowe w tym zakresie,
3. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego, którego członkowie przeszli szkolenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

4. Posiadanie Rodzinnego Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego do Spraw Uzależnień i Przemocy i zatrudnianie w nim certyfikowanych psychoterapeutów pracujących w Świętokrzyskim Centrum Psychiatrii w Morawicy,
5. Realizowanie programów profilaktycznych przez terapeutów zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym do spraw Uzależnień i Przemocy,
6. Uczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych,
7. Współpraca z Świętokrzyskim Centrum Psychiatrii w Morawicy (z oddziałem leczenia uzależnień oraz oddziałem leczenia zaburzeń nerwicowych),
8. Organizowanie profilaktycznych pikników rodzinnych w ramach edukacji publicznej (tematyka uzależnień i przemocy),
9. Dobrze układająca się współpraca ze szkołami, policją, sołectwami, parafiami itp.,
10. Systematyczna superwizja pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, pomagająca w doskonaleniu umiejętności i zapobiegająca wypaleniu zawodowemu.

XII. Słabe strony Gminy Imielno w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zagrożenia dla mieszkańców w zakresie przemocy

1. Niewystarczająca infrastruktura socjalna gminy, brak bazy lokalowej, a zwłaszcza stacjonarnych placówek i mieszkań chronionych,
2. Słabo rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego,
3. Opór społeczności gminnej wobec korzystania z poradnictwa specjalistycznego,
4. Ograniczone środki finansowe,
5. Mała wrażliwość społeczeństwa lokalnego na przemoc,
6. Niewystarczająca wiedza osób doświadczających przemocy o możliwości uzyskania pomocy,
7. Ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy i niechęć do współpracy,
8. Negatywne wzorce zachowań społecznych (w tym powielanie negatywnych wzorców przez dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych, w których występuje przemoc),
9. Brak gwarancji bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy (problemy mieszkaniowe czy uzależnienie ekonomiczne, uniemożliwiające skuteczne odizolowanie sprawcy przemocy),
10. Problemy z uzależnieniem od alkoholu członków rodziny, w których występuje przemoc.

XIII. Cele programu

Celem głównym programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest podejmowanie wszelkich działań wśród społeczności lokalnej, prowadzących do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinach na terenie Gminy Imielno.

Realizacja tego celu następować będzie poprzez realizację celów szczegółowych.

Cele szczegółowe:

1. **Cel szczegółowy nr 1 - Podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie**

Działania:

1) Prowadzenie kampanii społecznych (np. kampania „Postaw na Rodzinę", „Reaguj na przemoc").

2) Promowanie zachowań nieagresywnych i społecznie pożądanych wśród dzieci i młodzieży, poprzez realizowanie dla nich zajęć profilaktycznych.
3) Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinach na terenie Gminy Imielno poprzez współpracę z Rodzinnym Punktem Informacyjno – Konsultacyjnym do Spraw Uzależnień i Przemocy w Imielnie, policją, szkołami, GOPS.
4) Organizowanie spotkań profilaktycznych dla rodziców i opiekunów.

Podmioty realizujące działania:

a) Zespół Interdyscyplinarny
b) placówki oświatowe
c) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
d) policja
e) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
f) Rodzinny Punkt Informacyjno – Konsultacyjny do Spraw Uzależnień i Przemocy

2. Cel szczegółowy nr 2 – Zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Działania:

1) Prowadzenie działań interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy:
   - podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty",
   - przekazywanie informacji o podejmowanych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego.
2) Poradnictwo medyczne, psychologiczne, pedagogiczne, prawne i socjalne.
3) Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.

Podmioty realizujące działania:

a) policja
b) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
c) Zespół Interdyscyplinarny
d) placówki oświatowe
e) Gminny Ośrodek Zdrowia
f) Rodzinny Punkt Informacyjno – Konsultacyjny do Spraw Uzależnień i Przemocy
g) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

3. Cel szczegółowy nr 3 – zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Działania:

1) Motywowanie sprawców przemocy do uczestnictwa w programach korekcyjno - edukacyjnych w celu kontroli emocji i zmian w zachowaniu.
2) Monitorowanie zachowań sprawcy w miejscu zamieszkania.
3) Izolowanie sprawców przemocy.
4) Przeprowadzanie rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu stosującymi przemoc.
5) Wydanie zakazu kontaktowania się z osobami krzywdzonymi.

Podmioty realizujące działania:

a) Rodzinny Punkt Informacyjno – Konsultacyjny do Spraw Uzależnień i Przemocy
b) policja
c) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
d) kuratorzy sądowi
e) Sąd Rejonowy
f) Prokuratura Rejonowa

g) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
h) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie

4. Cel szczegółowy nr 4 – Ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży

Działania:

1) Realizacja programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania zachowaniom agresywnym poprzez:
   - udział dzieci i młodzieży w zajęciach warsztatowych uczących zachowań nieprzemocowych, spektaklach profilaktycznych,
   - realizowanie programów socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży z grupy ryzyka,
   - organizowanie kolonii letnich i wyjazdów na „Zieloną Szkołę".
2) Udział w profilaktycznych kampaniach społecznych i ogólnopolskich (np. zakup filmów i materiałów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży) – kampania „Zachowaj Trzeźwy Umysł", „Postaw na Rodzinę", „Reaguj na Przemoc".

Podmioty realizujące działania:

a) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
b) Placówki oświatowe
c) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
d) Rodzinny Punkt Informacyjno – Konsultacyjny do Spraw Uzależnień i Przemocy

Cele będą realizowane poprzez:

1) Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
2) Diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Imielno,
3) Podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
4) Udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
5) Oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie,
6) Uwrażliwianie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie,
7) Promowanie modelu rodziny wolnej od przemocy,
8) Edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
9) Działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

XIV. Spodziewane efekty i ocena prowadzonych działań

1. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy domowej,
2. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy,
3. Zmniejszenie negatywnych następstw dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie,
4. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie,
5. Spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie,
6. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
7. Zwiększenie kompetencji służb, instytucji i organizacji społecznych pracujących w obszarze przemocy domowej oraz poprawa współpracy w tym zakresie.

Efektywność Programu i jego ocena odbywać się będzie poprzez prowadzenie statystyk, informacje od podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

XV. Sprawozdawczość i finansowanie Programu

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Imielnie do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy w Imielnie sprawozdanie z realizacji Programu.

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Imielno oraz ze środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Jan Grzelec